

Fylkesmannen
i Oslo og Akershus

Østfold fylkeskommune
Postboks 220
1702 SARPSBORG

Tordenskioldsgate 12
Postboks 8111 Dep, 0032 OSLO
Telefon 22 00 35 00
fmoapostmottak@fylkesmannen.no
www.fmoa.no
Organisasjonsnummer NO 974 761 319

Deres ref.: 14/4666
Deres dato: 26.06.2014
Vår ref.: 2014/13059-4 M-FO
Saksbehandler: Simon Haraldsen og Kari Engmark.

Direktetelefon: 22 00 36 52

Dato: 22.12.2014

Regional plan for vannforvaltning i Glomma og Grensevassdragene, med tiltaksprogram. Uttalelse til høringsforslag.

Forvaltningsplanen gir en god sammenstilling av kunnskap om vannmiljøet, men bør bli tydeligere på hva en oppnår av nytteeffekter ved forbedret miljøtilstand og vannets betydning i samfunnsutviklingen.

Klimaendringer med økte nedbørmengder og hyppigere ekstremvær med etterfølgende flom og oversvømte områder vil være av de viktigste hovedutfordringene og bør ha tydeligere fokus i planen.

Iverksettelse av hovedtiltak med lang virkningstid bør ha en spesiell høy prioritering i planen.

Å balansere hensynene til økt matproduksjon og godt vannmiljø har vist seg å være spesielt utfordrende. Det er behov for å få avklaringer fra departementene på hvordan dette prinsipielt skal gjennomføres.

Kommunenes milliardatsing på avløpstiltak i perioden kommer ikke fram i planen.

Vi foreslår enkelte endringer på de forslag til nye virkemidler som forvaltningsplanen har tatt opp. Det bør sies tydeligere fra hva som er de viktigste hindrene for måloppnåelse.

Plandokumentets form.

Det bør arbeides videre med forvaltningsplanens form, lesbarhet og tilgjengelighet. Planen bør tilstrebes mer kortfattet med vekt på gode regionale oversikter, sammenstillinger og korte, presise støttetekster til disse. Viktige begreper må ha en god definisjon. Utfyllende detaljer bør legges i vedlegg og/eller mer bruk av henvisninger til det store faggrunnlaget som ligger bak planen.

Koblingen mellom miljømål og øvrige samfunns mål.

Planen bør få bedre fram nyttevirkningene av et forbedret vannmiljø og vannets betydning i samfunnsutviklingen. Koblingen mellom økologiske mål og nyttevirkninger blir spesielt viktig når det fremover skal motiveres for store kostnadsøkninger i tiltaksgjennomføringen. Det bør vurderes å bruke økosystemtjeneste-tilnærming som metode for å vurdere nytten av forbedret vannmiljø i vannforekomstene. Med økosystemtjenester menes alle goder og tjenester som gir

oss mennesker nytte ved forbedret vanntilstand. Jfr. kategorisert tjenester i NOU 2013 om økosystemtjenester. Bruk av denne metodikken i vannmiljø er foreløpig lite brukt og vi ser for oss at forvaltningsplanen i denne omgang bruker kun metoden til utsjekking av konkrete nyttetjenester for helse og velferd som kan kobles til vannmiljø. Viktig å få fram en god beskrivelse av hva vann betyr for trivsel og gode opplevelser i bomiljøene. Den sterke veksten krever plass, noe som ikke alltid er sammenfallende med krav til forbedret vannmiljø. I forberedelsene til neste planperiode bør vi etterlyse veileder i kost- nytte analyser.

Hygienisk vannkvalitet blir viktig for bruken av vann. Forvaltningsplanen bør ta opp behovet for å inkludere påvirkning av mikrobiell forurensning (bakterier, virus, parasitter) i helhetlig vannforvaltning. Dette omfattes ikke av vannforskriften i dag.

Å beskytte drikkevannsinteressene bør ha høyeste prioritert. Risikoen for mikrobiell påvirkning av råvannskvalitet på drikkevann og reservelkilder er økende på grunn av sterk befolkningsvekst og klimaeffekter.

Det bør også foreslås innføring av EUs badevannsdirektiv. Et underdirektiv av vanddirektivet som EU- landene har innført for å komplettere vannarbeidet bedre med rekreasjon, bading og turisme.

Tilretteleggingstiltak nær vannstrengen (turveier, badeparker etc.) er indirekte tiltak som vil sterkt motivere for forurensningstiltak. Kan tas med i beskrivelsen av verdien av å ha rent vann i nærmiljøet.

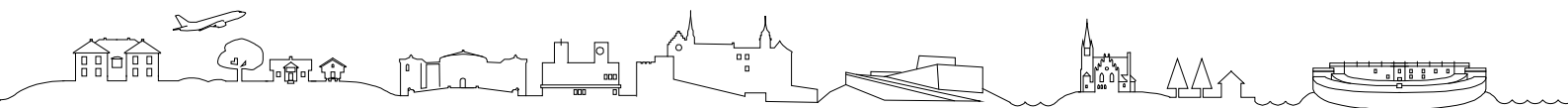
I tillegg til at områder med god vanntilstand blir mer attraktive steder å leve i, vil en forbedret vanntilstand føre til økt etterspørsel etter teknologiutvikling og innovasjoner for å gjennomføre effektive tiltak og kunnskap om vannmiljøets behov og funksjon.

Hvordan skal forvaltningsplanen benyttes i forvaltningen av vann og vannmiljø?

Det fremgår at planen skal være retningsgivende for kommunal, fylkeskommunal og statlig virksomhet i regionen. Dvs. at planen skal sikre at vannhensyn legges til grunn før beslutninger tas. En bør vurdere å vise en fremgangsmåte på hvordan sektormyndighet skal bruke planen om grunnlag for beslutninger.

Forvaltningsplanen utløser økt behov for å klargjøre om en vannforekomst påvirkes negativt og er til hinder for å oppnå miljømålene og en må regne med mer omfattende kartlegging av miljøkonsekvenser av en aktivitet enn det som hittil har vært vanlig.

Dersom planen skal fungere og styrke vannhensynet i utbyggingssaker blir tolkningen av § 12 i vannforskriften viktig. Det knytter seg usikkerhet til hvordan sektormyndighetene i sin saksbehandling skal forholde seg til § 12 om ny aktivitet og unntaksreglene. Dette gjelder både i forhold til forurensningsloven (for eksempel utvidelser av eksisterende virksomhet) og plan og bygningsloven (ny aktivitet). Det vil være ønskelig at veiledere til § 12 var tidlig på plass i 2015 slik at forvaltningsplanen kunne henvise til disse. For å sikre vannhensynet i planen må det presiseres nærmere hvordan § 12 skal forstås.

Er det realistiske mål?

For vannområder med risiko for ikke å nå målet innen 2021, er mål, frister og tiltaksgjennomføring ikke realistiske innen denne tidshorisonen. Foreslåtte tiltak innen jordbruket har viktige målkonflikter som ikke er avklart. I tillegg vil klimautfordringene bremse effekten av tiltak.

Arealavrenning av næringsstoffer fra jordbruket er en dominerende kilde i mange vannforekomster i regionen. Målet om rent vann i våre vassdrag og målet om økt matproduksjon (Stortinget har vedtatt at matproduksjonen i landbruket skal økes med 20 prosent fram til 2030), er to målsettinger som ofte ikke peker i samme retning. Dette skaper utfordringer for vannforvaltningen og for landbruksnæringen. Denne situasjonen har gjort det vanskelig å få oppslutning om økning i stubbareal som går spesielt utover kornproduksjonen i vannområdene, men som er et viktig vannforvaltningstiltak for å nå miljømålene i jordbruksdominerte områder. Det er i denne forvaltningsplanperioden ikke kommet nasjonal politiske avklaringer, selv om interessekonfliktene har vært kjent lenge (forvaltningsplan 2010). Stortingsmelding 9 om økt matproduksjon, er tydelig på at landbruksnæringen skal ta sin del av miljøansvaret, men det savnes avklaringer på hvordan dette prinsipielt skal gjennomføres. Vi mener at forvaltningsplanen bør synliggjøre denne målkonflikten bedre da dette er et viktig hinder for å oppfylle vannmiljømålene.

Tiltak med lang virkningstid.

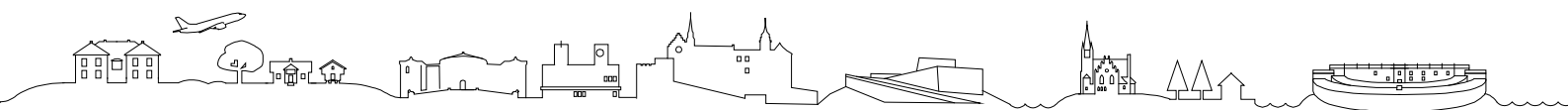
I områder med høye fosforverdier vil det ta tid å endre fosforinnholdet i jorda og næringstilstanden i vannforekomstene. Det at virkningstiden er spesielt lang for å få balanserte fosfornivåer i jorda, slik at det ikke skjer utlekking av fosfor til vannforekomstene, bør føre til at redusert fosforgjødsling (på arealer med høye fosfortall) blir spesielt viktig nå i denne perioden. Vi tror at denne kilden fremstår som et av de største hindre for måloppnåelse i flere sterkt jordbrukspåvirkede vannforekomster frem mot 2033 (siste frist). Strukturutviklingen i jordbruket med dobling av konsesjonsgrensen, og økt husdyrtetthet er utfordringer for arbeidet med å redusere fosforinnhold i jorda og utlekking til vassdrag.

Hva er hovedutfordringene?

Planen har fått tydelig fram at avløp spredt bebyggelse og avrenning fra jordbruksarealer er de viktigste påvirkningene innenfor eutrofiering som hovedvirkningstype i regionen samlet sett.

Klima effekter:

Vi mener at en av hovedutfordringene for måloppnåelse vil være klimaendringer med økte nedbørmengder og oftere ekstremvær som gir utslag i økte forurensninger, minskede effekt av tiltak og gjøre måloppnåelsen vanskeligere. Meteorologisk institutt har registrert 60 % økning av ekstreme regnhendelser i Norge de siste 10 år. Flom og oversvømte områder gir store utfordringer for vannarbeidet. Tilpasning til et klima i endring vil få store konsekvenser for kostnader og tiltaksnivåer og vil bli en viktig del av beslutningsgrunnlaget og samfunnsplanleggingen. Hensynet til klimaendringer bør styrkes gjennom kartlegging, overvåking og forskning.

Forvaltningsplanen har et viktig kapittel om klimaeffekter, men sier lite om klimatilpasningsarbeid. ”Monsterregnet ” i København med 160mm på 2 timer førte til skader for 6 milliarder kroner. Dette er utfordringer som er universielle, og erfaringene og løsningen her er nyttige også for våre byer og tettsteder. Forvaltningsplanen bør få fram hvordan en kan bruke klimatilpasningstiltak til blågrønn by- og tettstedsutviklingen. Dette går hånd i hånd med vannmiljømålarbeidet og økt livskvalitet. Forvaltningsplanen bør fokusere på åpne, lokale overvannsløsninger som kan kompensere mye av klimaeffektene på vannsiden. Dette bør være et viktig tema i forvaltningsplanen.

For landbruk vil klimaendringer føre til perioder med mer erosjon og avrenning av næringsstoffer fra åkerareal, og til økt behov for hydrotekniske utbedringer på alle åpen åkerareal. Særlig på planerte leirjordsareal øker dette dramatisk. I tillegg ser vi et stort behov for flomdemping.

Målfastsettelse i leirpåvirkede vassdrag ikke utført.

Vanntypen leirpåvirkede vassdrag inngår ikke i klassifiseringsveilederen – og det er i dag ikke metodikk for å konkretisere miljømål i flere av vassdragene i regionen. Fastsettelse av miljømål er utsatt til neste periode både i Nitelva og Leiravassdraget som involverer 11 kommuner. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har løftet fram problemstillingen til Miljødirektoratet i flere år (leiravassdraget var med i 1. runde), men lite er skjedd. For våre vannområder får dette betydelige konsekvenser. Et svakt faglig fundament for tiltaksanalysene i flere vassdrag skaper betydelig usikkerhet for hva som nå er fornuftig tiltaksnivå. Utfordringen med leirpåvirkede vassdrag og målfastsettelse gjelder også i andre vannregioner. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i samarbeid med vannområde Øyeren satt igang et prosjekt for å bedre kunnskapsgrunnlaget for denne vanntypen. Miljødirektoratet støtter prosjektet økonomisk.

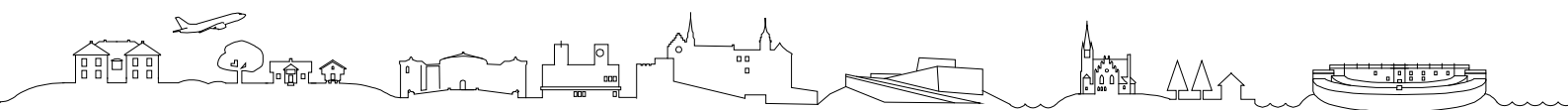
Miljømål for byvassdrag.

Hoveddelen av vannregionens innbyggere bor i tettsteder og i byene. Dermed blir disse områdene svært viktig i en vannforvaltningsplan.

Planen har lite fokus på urbane vassdrag og tilpassede miljømål. Fysiske inngrep som kulverter/bekkelukkinger, stor andel tette flater ned mot vannstrengen, dårlige avløpssystem gjør at tiltakene her må gå over flere perioder for å få realistiske kostnader.

Det er hittil gjort lite på tilpassede miljømål for urbane vassdrag. Det er et område som bør prioriteres i forberedelsene til neste planperiode. Uforholdsmessige store kostnader og teknisk gjennomførbarhet er lagt til grunn for behovet for tidsutsettelse fra 2021 for Oslovassdragene.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjennomførte i 2014 et pionerprosjekt for miljømål for byvassdrag i samarbeid med vannområde Oslo, Vista analyse- rapport 2014 om nytte og kostnader ved å oppnå miljømål for byvassdrag. Det ble her laget en fremgangsmåte for å vurdere nytte og kostnader av tiltak i byvassdrag som ble anvendt på case-vassdragene Alna og Hovinbekken. Prosjektet førte oss et betydelig skritt fremover, men det er fortsatt utfordringer og videre utredningsbehov knyttet til å vurdere og sammenligne kostnader og nytte ved å oppnå miljømål for byvassdrag. Det er behov for mer veiledning og veiledningsmateriale, og det er behov for å fremskaffe mer data og beregninger om tiltakskostnader og – effekter for vurdering av samfunnsnyten av tiltak. Vi har sett i prosjektet at økosystemtjeneste-tilnærmingen som vi har tatt opp tidligere, kan fungere fint for å systematisere nytten av vannkvalitetsforbedringene.

Hovedutfordringer på landbrukssektoren:

Akershus er Norges største kornfylke, hvor målet er å øke produksjonen, jf. St.melding 9 om matproduksjon. Jordbruksarealene ligger under marin grense. Her har vi mye ensidig korndrift som kan gi stor avrenning av næringsrik jord. Ensidig korndrift er en følge av nasjonal kanaliseringpolitikk, som har gjort det mulig å ta i bruk og opprettholde et stort jordbruksareal, og et aktivt landbruk i alle deler av landet.

I tillegg er store arealer planerte leirraviner hvor ravinebekkene er lagt i rør under jordbruksarealet, og hvor disse systemene har store og kostbare utbedringsbehov. Vi ser en endring i driftsstruktur med større enheter og økt leieareal. Dette kan gi stordriftsulemper fordi det i mindre grad tas individuelle hensyn til jordas og plantenes behov, men legger opp til lik drift som gjødsling og jordarbeiding på større skifter som ellers ville fått ulik oppfølging. I kornproduksjonen hvor lønnsomheten er marginal og gjødsla kostbar, ser vi samtidig en utviklingstrend for de som har mulighet til å investere i ny teknologi for å optimalisere gjødslingen. Dette gir mer bærekraftig drift ved å redusere/tilpasse gjødsel etter plantenes behov.

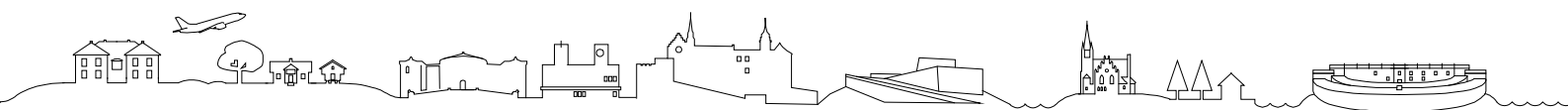
Prioriteringer og avveininger for sektormyndighet og kommuner.

Det vil være vanskelig å rangere enkelttiltak entydig ved hjelp av kostnadseffektivitet. Dette skyldes først og fremst at det er sektorer som skal forholde seg til flere viktige samfunns mål. Tiltak kan være effektivt for vannmiljø, men kan ha negative sideeffekter i forhold til andre viktige samfunns mål. Eksempler er enkelte jordbrukstiltak med hensyn på matproduksjon og matsikkerhet. Direkte sammenligninger over sektorgrenser vil være avhengig av nyttekostvurderinger og ikke kun kostnadseffektivitet. Så langt har vi ikke kommet idag. I et nyttekostregnskap verdsettes alle positive og negative effekter et tiltak har i et samfunnsøkonomisk regnskap. Vi tilrår derfor at tiltakene i denne runden prioriteres innenfor den enkelte sektor og uten direkte sammenligninger over sektorområder basert på kun kostnadseffektivitet.

Vi kjenner til at et betydelig antall tiltak er hentet fra kommunale vedtatte planer og følger andre prioriteringer enn vannforskriftens målsettinger. Dette vil ofte være grunnleggende tiltak fastsatt av annen lovgivning. Dette har nok vanskeliggjort gode prioriteringer og målrettet arbeid. For øvrig er det vanskelig å prioritere med store mangler i tiltakskostnader og effekter.

De uavklarte målkonfliktene mellom matproduksjon og vannmiljø har ført til ulike prioriteringer mellom vannområdene når det gjelder jordbrukstiltak. For å nå målene i de fleste jordbrukspåvirkede vannforekomster vil en måtte benytte alle hovedtiltakene, men det har vært ulike prosesser og avveininger i vannområdene på hvordan hensynet til matproduksjon skal virke inn på tiltaksnivået.

Vi savner bedre prioriteringer av rekkefølge på vannforekomster innenfor vannområdene i forhold til tiltaksgjennomføring. For alt kan ikke gjøres samtidig. Vannforekomster med det største avviket mellom miljømål og tilstand må ha høyest prioritet på tiltaksgjennomføringen.

For de marine områdene er det gjennomført få tiltaksanalyser og miljøgiftene er lite prioritert i forvaltningsplanen. Det er her vanskelige avveininger i forhold til hvor innsatsen skal settes inn, ansvarsforhold og hvilke tiltaksstrategier som er mest effektive i det videre arbeid. NIVAs rapport 2013 om miljøgifttilførsler til Indre Oslofjord konkluderte med at avrenning fra tette flater er den viktigste tilførselsvei av miljøgifter til fjorden. Det vil si at en gått fra punktutslipp til diffuse utslipp. Dette krever helt andre arbeidssett for å komme videre. Vegavrenning representerer her en viktig kilde, men er spesielt utfordrende med hensyn på tiltak og virkemidler.

Forvaltningsplanen bør foreslå at Miljødirektoratet utvikler et større prosjekt på miljøgifter som kan skape bedre forutseninger for å arbeide videre med miljøgifter og kjemisk tilstand. NOU 2010 Et giftfritt miljø- hadde klare anbefalinger om hovedstrategier fremover innenfor arbeidet med miljøgifter. En NOU som i liten grad er blitt fulgt opp sentralt.

Sedimenter som kilde:

I forberedelsene til neste planperiode bør det arbeides videre med helhetlig fosforbudsjett hvor intern gjødsling i aktuelle innsjøer inngår.

Den nasjonale satsingen på opprydding av miljøgifter i forurensede sedimenter i marine områder er forankret i vannforskriftsarbeidet. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har kommet til at ytterligere sedimenttiltak i fjorden først kan gjennomføres når en har fått bedre kontroll over de landbaserte tilførselene av miljøgifter.

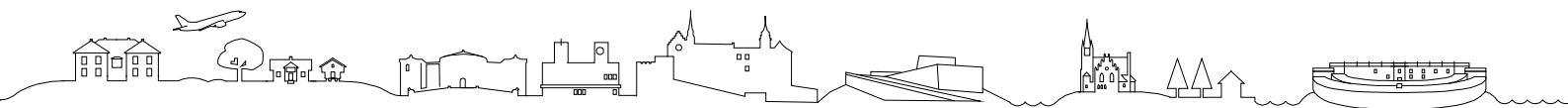
Kostbare kommunale avløpstiltak for å oppfylle vannforskriften er ikke blitt gjort synlige i forvaltningsplanen.

For å nå målene må det gjennomføres svært omfattende tiltak på avløpssektoren i kommunene. Det påføres utsatte kommuner investeringer for flere hundre millioner kroner. Alle disse kostnadene bekostes av kommunenes abonnenter. Noen av kommunene er allerede blant de med høyest årsgebyr for avløp blant landets kommuner. Store kostbare overføringssystem til bedre resipienter skal gjennomføres i løpet av få år i noen av Akershus kommunene for å følge opp vannforskriften, samtidig som disse kommunene også skal gjennomføre en rekke andre svært kostbare tiltak.

Eksempler på dette er:

- Enebakk kommune som har utslipp fra Ytre Enebakk som i dag går til Mjær (øverst i Morsavassdraget) og som overføres til nytt renseanlegg med utslipp til Glomma.
- Gjerdrum kommune overfører sitt utslipp fra Leiravassdraget og til Glomma. Kommunen vil være en av tre kommuner i det nyetablerte Midtre Romerike avløpssekskap (MIRA IKS) ved Glomma sammen med kommunene Sørums og Fet.
- Nittedal kommune som legger ned sine tre kommunale renseanlegg og overfører sitt avløp til Nedre Romerike avløpssekskap IKS (NRA) for å balansere innsatsen mot Nitelva og krav til ulike forurenserne.
- NRA som innfører overløpsrensing som vil føre til store utslippsreduksjoner nederst i Nitelva.
- Ullensaker kommune som må bygge ytterligere rensetrinn på Gardermoen renseanlegg for å kunne greie å kunne kombinere vekst og vannforskriftens krav til utslippsreduksjoner.

Dette er eksempler på store kostbare tiltak som ikke vises i forvaltningsplanen og som vil føre til store utslippsreduksjoner i denne perioden. Tiltak som er direkte utløst av vannforskriftens krav.

Har vi tilstrekkelige med virkemidler?

Landbruk:

Vi opplever at vi har tilstrekkelig med virkemidler på landbruksområdet, men at vi i større grad bør legge vekt på «vinn-vinn virkemidler», som både reduserer avrenning, øker produksjonen og har positive klimaeffekter. Vi har en felles interesse i å unngå at næringsstoffer kommer på avveie. Slike virkemidler er: rådgiving (om miljøtiltak i landbruket), grøfting, utbedring av hydrotekniske tiltak, økologisk landbruk, optimal gjødsling (for eksempel ved bruk av N-sensor), tiltak for å forbedre jordstruktur og redusere pakking. Areal i stubb har god klimaeffekt og god effekt for å redusere avrenningen, men øker bruk av plantevernmidler og kan gi redusert avling.

For å få økt målrettingen av tiltak innen jordbruket trenger vi:

- Økte tilskuddsrammer til regionale miljøtiltak(RMP) og hydrotekniske utbedringer, fangdammer med mer (SMIL) og til erosjonsforebyggende tiltak i bekkekanter.
- Målretta tiltak på enkeltgårder, bedre veiledning om rett miljøtiltak.
- Miljøkrav må kunne stilles innen vannforekomster og på enkeltgårder der det er særlig behov for tiltak.
- Å sikre at virkemidlene ikke er til hinder for at bonden kan utøve god agronomi. God agronomi sikrer gode vekstforhold og opptak av næringsstoffer som igjen reduserer av renning av næringsstoffer til vassdraget.
- Å sikre at bonden får handlingsrom til å dyrke på en måte som reduserer og sprer risiko for arealavrenning. For eksempel kan det være en fordel om deler av arealet er sådd tidlig med høstkorn, et godt plantedekke gjennom vinteren og på våren. Da vil jorda være beskyttet av høstkornet dersom styrtregn kommer rett etter våronna.

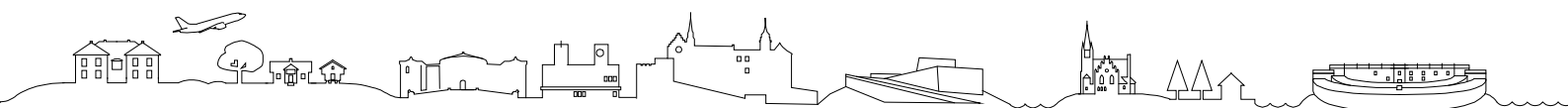
Er det behov for nye virkemidler innenfor landbrukssektoren?

-Store lokale variasjoner krever tilpassing av miljøtiltakene, virkemidler med ” handlingsrom/rett miljøtiltak på rett sted”. Det er derfor viktigst å *beholde* og styrke eksisterende lokale (kommunale og regionale) virkemidler slik at vi kan målrette innsatsen lokalt i vannforekomsten. I tillegg er det behov for å styrke bemanningen i kommunal landbruksforvaltning for å følge opp eksisterende virkemidler.

Er foreslått behov for nye virkemidler i forvaltningsplanen de rette?

Fylkesmannen støtter ikke forslaget om å endre forurensningslovens § 8. Bestemmelsen er gitt for å sikre et familiedrevet landbruk. Det er bare det industrialiserte landbruket som faller utenfor bestemmelsene. Konsekvensene av å endre slike bestemmelser må eventuelt utredes.

De beste resultatene oppnås etter vår oppfatning gjennom at vi får næringens oppslutning. Det kan vi få gjennom *miljøavtaler*. Dette er avtaler som inngås gjennom et samarbeid mellom forvaltningen og næringsorganisasjonene. Miljøavtaler ligger i dag inne i Regionalt miljøprogram, men er foreløpig ikke etablert i Oslo og Akershus.

Vi mener at virkemidlene målrettes bedre ved å målrette innsatsen mot vannforekomster og enkeltforetakene. Med endringer i elektronisk søknadssystem (eStil), er det enkelt å målrette de økonomiske virkemidlene på vannforekomstnivå.

I tillegg bør Fylkesmannen kunne få mulighet til å stille krav til jordarbeidingsrutiner til foretak innen en vannforekomst og på enkeltforetak, dette med hjemmel i jordloven.

For kantsoner har vi i dag en rekke lover og regelverk. Vi nevner vannressurslov, jordlov/produksjonstilskudd og plan- og bygningslov. Det er allerede krevende å følge opp gjeldende regelverk. Vi opplever også at det er en utfordring når kommuneplaner med mer legger opp til en generell bredde på kantsonene (naturlig vegetasjonssone), uten å tilpasse tiltaket til resipientens behov. Forslag om ytterligere bestemmelser på området vil neppe bedre klimaet for næringen til å slutte opp om arbeidet som må utføres for å bedre vannkvaliteten.

Vi vil også nevne at det er viktig at forslag til nye virkemidler i landbruket er godt forankret i landbruksgruppene i vannområdene. I dette tilfellet har det ikke (eller i liten grad) vært en prosess med gruppene om forslag til nye virkemidler.

Avløp:

Det må forventes at departementene i denne runden vurderer bedre de foreslåtte virkemidler og økonomiske incentivordninger som foreslås enn det som ble gjort i første planperiode. Det må derfor komme tydelig fram hvilke av virkemidlene som bør prioriteres i denne perioden.

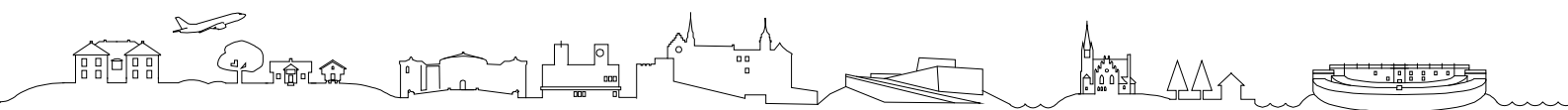
Innenfor avløp bør økonomisk støtteordninger foreslås for tiltak som er direkte utløst av vannforskriften, og ikke ledningsnettfornyelse som forvaltningsplanen foreslår. Det er liten sannsynlighet å få støtteordninger til ”grunnleggende tiltak” som ledningsnettfornyelse som er hjemlet i forurensningsforskriften og EUs avløpsdirektiv for byer og tettsteder. Vi bør heller prioritere å foreslå støtteordninger til kommuner som får store økonomiske belastninger som en direkte følge av vannforskriften (supplerende tiltak).

Å håndtere regnvannet lokalt istedenfor å lede det til avløpssystemet blir viktig. Det bør foreslås at en ser på kommunenes lovgrunnlag for å gebyrfinansiere overvannstiltak gjennom regelverket om kommunale vann- og avløpsgebyrer. Lignende ordninger er allerede innført i Sverige og i Danmark. Spesielt i forbindelse med eksisterende bebyggelse blir økonomiske incentiver for lokal overvannshåndtering på den enkeltes eiendommen et viktig virkemiddel for å minske overvann i avløpssystemet.

Det er nedsatt et lovutvalg for overvann som en oppfølging av Storingsmelding 33 om klimatilpasning med formål å foreslå hvordan kommuner og andre skal få tilfredstillende og tydeligere rammebetingelser for å håndtere overvann i tettbebyggelse i forhold til forventede klimaendringer- og tydeliggjøre ansvarsforhold.

For øvrig må det arbeides sentralt med å styrke finansielle ordninger knyttet til vannkvalitetsovervåkingen som ikke står i samsvar med de store tiltakskostnadene. Spesielt trengs det sentrale ordninger knyttet til tiltaksrettet overvåking i vannforekomster som påvirkes av jordbruksavrenning. I dag er det betydelig kostnadmessig skjevheter mellom forurenserne.

Fylkesmannen som sektormyndighet på kommunalt avløp

Fylkesmannen har som sektormyndighet innenfor kommunalt avløp ansvar for å bringe fram kostnadstall til tiltaksanalyse arbeidet.

Vi har utarbeidet følgende forslag:

A: Kostnadseffektivitet, KE

Vi har på avløpsnett fått utregnet kostnadseffektivitet på fornyelse av ledningsnett uttrykt i totale årskostnader pr.kg.reduisert totalfosfor, se tabell over forslag.

Tiltak	KE (årskostnader kr. pr. kg. redusert fosfor,totP)	Forslag til standard/gjennomsnitt.
Fornyelse av kommunale avløpsledninger	fra 18.000- 48.000 kr (og høyere).	25.000-30.000 kr.

Tallene er grove estimat og må ses på som første skritt på å utvikle kostnadseffektivitetstall på ledningsnettfornyelse.

B: Sum investeringsbehov for ledningsnettfornyelse i perioden 2015-2021 for Akershus kommunene.

Her har vi valgt å få en totalsum for ledningsnettfornyelse for alle kommunene i Akershus. På oppdrag har Fylkesmannen fått utviklet et excel regneark for fornyelseskostnader for det spillvannsførende avløpsnettet i de 22 kommunene i Akershus. Både spillvannsledninger og fellessystemer er inkludert i tallene, men ikke overvannsledninger. Oslo er ikke med i beregningene. Det er antatt at de fire ledningsnettkategoriene som brukes i KOSTRA, trengs ulik grad av fornyelse. Kategoriseringen i KOSTRA er differensiert på alder på ledningene og på den sammenstillingen av lengde ledningsnett i hver kategori for hver Akershuskommune fremkommet i KOSTRA.

Det er laget et regneark som viser investeringsbehov ved ulike scenarier med litt ulike forutsetninger. Vi velger her å trekke fram et eksempelscenarie som vi har tro på for denne perioden. Antatt kostnad for fornyelse av avløpsnett i kroner pr. meter ledning er satt til 5000 kr. Fra valgt scenarie trekker vi ut følgende:

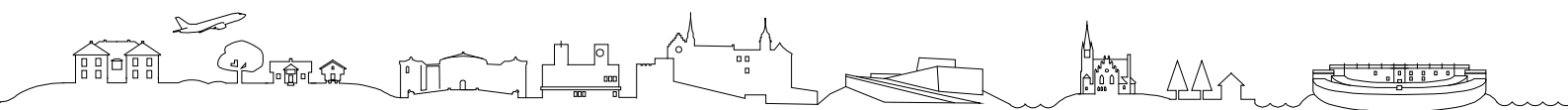
Valgt scenarie A utregnet fra regnearket	Kostnader
Investeringer i avløpsnett for årene 2015-2021, med tillegg for høy fremmedvannsdelt i avløpsnettet.	1177 millioner samlet for hele perioden

Forutsetningene er meget grove og oppsettet må sees på som første trinn på å tallfeste de samlede investeringer på *fornyelse* av avløpsnettet med ulike forutsetninger – og gjelder kun Akershus kommunene.

I tillegg vil kommuner ha store investeringer på andre deler av avløpssystemet. For kommuner som skal utbygge nye renseanlegg – eller overføre avløp til kommunale fellesanlegg blir kostnadene spesielt store i denne perioden.

Forberedelser inn mot neste planperiode.

Innenfor neste planperiode blir det spesielt viktig å arbeide med å kvalitetsikre miljøtilstand, videreutvikle klassifiseringssystemet, vurderinger av sterkt modifiserte vannforekomster, urbane vassdrag, klimatilpasningstiltak, miljøgifter samt bedre data på kosteffekt og kostnytte av tiltak.

Overvåkingsplaner.

Fylkesmannen har en sentral oppgave å sørge for at vannområdenes overvåkingsprogram er tilpasset vannforskriftens krav og vannområdenes utfordringer. Den tiltaksrettede overvåkingen blir spesielt viktig fremover i forbindelse med tiltaksgjennomføringen. Det savnes i forvaltningsplanen en sammenstilling over overvåkingsplaner, tilsvarende det som er gjort i regionalt overvåkingsprogram.

Begrepsbruk

Begrepsbruken i tiltaksprogrammet er hentet fra vann-nett og er lite egnet for å gi en oversiktlig fremstilling av tiltakene. For eksempel er tiltak for avløpssektoren plassert under både *utslipp fra punktkilder*, *avrenning fra øvrige diffuse kilder* og *andre punktutslipp*. Overvann er som nevnt et svært sentralt tema, men blir i tiltaksdelen bortgjemt under samlebetegnelsen *øvrige diffuse kilder*.

Avslutning

Forvaltningsplanen viser en god oversikt over miljøtilstanden i vannområdene selv om det er viktige huller i kunnskapsgrunnlaget som må forbedres inn mot neste planperiode.

Plandokumentet bør videre bearbejdes for økt lesbarhet og tilgjengelighet med gode, pedagogiske oversikter og sammenstillinger.

Forvaltningsplanen må være tydelig på hva som er de viktigste hindrene for måloppnåelse.

Behovet for sentrale avklaringer på hvordan en skal prinsipielt balansere matproduksjonsmålet med god vanntilstand ser vi som spesielt viktig å få fram.

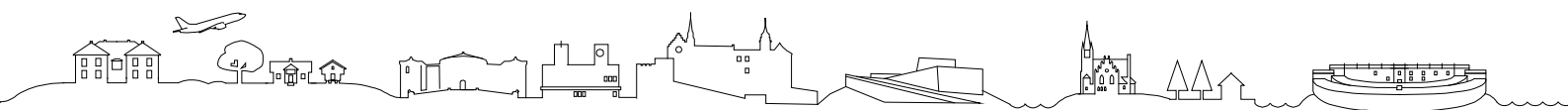
Vi vil til slutt rose prosjektlederne i vannområdene for utmerket fagarbeid. Det blir viktig å beholde prosjektlederne videre i gjennomføringsfasen samt den organiseringen en nå har i vannområdene. Begge deler er blitt viktige suksessfaktorer for vannarbeidet.

Med hilsen

Are Hedèn
Fylkesmiljøvernssjef

Trond Løfsgaard
Underdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Kopi:

Akershus fylkeskommune

Fylkesmannen i Østfold

Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen i Oppland

Kommunene i Akershus og Oslo

Vannområdeutvalgene.

